

BØRN, SKÚLI OG ÚTBÚGVING

Hesin parturin snýr seg um upplýsingar um skúla-
skipanina í Føroyum, um veitingar, sum foreldur hava
rætt til, og hvønn tit skulu seta tykkum í sam-
band við, um familjuni tørvar ráðgeving og hjálp.

HESIN PARTURIN FEVNIR UM

Barsilsskipanin	50	Hægri útbúgving	55
Barsilspeningur útgoldin í viðgongutíðini	50	Útbúgving til vaksni	55
Barsilsfarloyvi og útgjald - til pápan og mammuna	51	Lektiuhjál	56
Hvørja veiting fær barn mítt?	51	Skerdur færleiki og avbjóðingar há ungum og børnum	56
i ÚTBÚGVINGARSKIPANIN	52	Ráðgeving	56
Dagstovnaansing	53	Barnaverndartænastan	57
Fólkaskúli í Føroyum	53	i SKRIVSTOVURNAR KRING OYGGJANAR	58
Samstarv millum lærarar og foreldur	54	Aðrir viðkomandi stovnar á barnaøkinum	59
Miðnám	54	Seming í sambandi við hjúnaskilnað	59
Maritimar útbúgvingar	55	Kvinnuhúsið	59

BARSILSSKIPANIN

Veitingar, sum eru knýttar at barnsburði, verða útgoldnar sum fíggjarligt endurgjald fyri inntøkumiss, tá ið tú ert burtur frá arbeiði, orsakað av at tú ert við barn, skalt eiga ella ættleiða. Barsilsskipanin hevur sum fremstu uppgávu at gjalda út hesar veitingar til teirra, ið hava rætt til tær. Harumframt kanst tú sum arbeiðstakari alt farloyvisskeiðið, ella part av tí, hava rætt til vanliga løn frá arbeiðsgevaranum gjøgnum sáttmálan, sum yrkisfelagið hevur við arbeiðsgevaran.

Høvuðstreytirnar fyri, at tú kanst fáa veitingina frá Barsilsskipanini, eru, at tú býrt í Føroyum, hevur fulla skattskyldu í Føroyum, og at tú tekur tær av barninum í nevnda skeiði. Harafturat mást tú hava havt inntøku (A-inntøku) seinastu 12 mánaðirnar, áðrenn barnsburðarfarloyvið byrjar (tey, ið eru sjálvstøðug vinnurekandi kunnu verða fevnd av líknandi skipan, tó undir øðrum treytum). Um tú ikki lýkur treytirnar fyri at fáa barsilsstuðul frá Barsilsskipanini, ber til at søkja um foreldrastuðul frá Almannaverkinum.

Ert tú í iva, kanst tú seta teg í samband við Barsilsskipanina og fáa meiri kunning, www.barsil.fo, tlf. 352600.

BARSILSPENINGUR ÚTGOLDIN Í VIÐGONGUTÍÐINI

Tú kanst hava rætt til barsilspening, tá ið fýra vikur eru eftir til dagin, tú ert sett at eiga, ella frá tí degi, tú fært læknávátan um at heilsan hjá tær ella barninum er í vanda orsakað av arbeiðsumstøðum tínum. Hetta ber tó bert til í mesta lagi 8 vikur frammanundan, tú ert sett at eiga.

Dømi um hetta kunnu vera: arbeiði við evnafrøðiligum tilfari, hart kropsligt arbeiði, ella aðrar umstøður, ið hava við strongd og líknandi at gera.

Rættindi tíni eru ymisk, alt eftir hvør yrkissáttmáli er knýttur at arbeiði tínum.

BARSILSFARLOYVI OG ÚTGJALD – TIL PÁPAN OG MAMMUNA

Eftir barnsburð er hetta galdandi:

Foreldur hava rætt til 52 vikur farloyvi eftir barnsburð, men tey hava kortini ikki rætt til løn/útgjald frá Barsilsskipanini alt farloyvisskeiðið. Ert tú lønmóttakari, kann vera, at tú eitt ávíst tíðarskeið hevir rætt til farloyvi við løn frá arbeiðsgevaranum. Kanna hesi viðurskifti við at spyrja yrkisfelagið ella Barsilsskipanina.

Mamman hevir rætt til 40 vikur farloyvi næstu 44 vikurnar eftir barnsburð. Pápin hevir rætt til fýra vikur farloyvi saman við mammuni næstu 44 vikurnar eftir barnsburð.

Fyrstu 14 vikurnar er tað bara mamman, sum hevir rætt til barsilsstuðul. Síðstu 26 vikurnar av teimum 40 vikunum, hava annaðhvørt mamman ella pápin rætt til barsilsstuðul.

Veitingin frá Barsilsskipanini er grundað á miðallønina, sum er vunnin síðstu 12 mánaðirnar fyri farloyvi, tó við einum lofti, sum er 25.000 DKK um mánaðin.

Eftir lønt barsilsfarloyvi hava mamman ella pápin rætt til ólønt farloyvi upp til 52 vikur eftir barnsburðin.

Tá ið talan er um ættleiðing, hava foreldur rætt til barsilsstuðul í 48 vikur, eftir at tey hava fingið barnið. Í fýra av hesum 48 vikum ber til hjá báðum foreldrum at fáa hesa veiting.

Meiri kunning viðvíkjandi viðurskiftum kring barsilspening fæst við at seta seg í samband við Barsilsskipanina www.barsil.fo

HVØRJA VEITING FÆR BARN MÍTT?

Barnastyrkurur ella barnafrádráttur verður givin øllum børnum í Føroyum niðanfyrri 18 ár. Veitingin, barnafrádráttur, er skattafrí og leys av foreldrainntøku og verður givin sum skattafrádráttur. Frádrátturin verður í fyrstu atløgu latin mammuni. Av tí at barnafrádrátturin lutvíst verður latin av kommunumyndugleika, kann upphæddin vera skiftandi.

Nærri kunning um barnafrádrátt fæst við at seta seg í samband við kommunu tína.

GÓÐ RÁÐ TIL FORELDUR

Ansingarstovnar

1. Far við barninum á stovnin og tosa við starvsfólkið. Tá ið barn byrjar á stovni, verður serligt uppmærkt sýnt barninum, av tí at umhvørvið er nýtt. Foreldrini, ella annað teirra, mugu vera til reiðar at brúka tíð, heilar ella hálvar arbeiðsdagar, teir fyrstu dagarnar at vera saman við barni sínum á stovni.
2. Tú kanst eisini spyrja, um tú kanst vera á stovninum ein dag, um tú heldur tað vera neyðugt.
3. Sig starvsfólkunum frá, um okkurt serligt skuldi hent í familjuni, sum kann ávirka barnið.
4. Minst til klæði, ið hóska seg til alt veður
5. Lær onnur foreldur at kenna.

Fólkaskúli

1. Ger skúlan varan við, um okkurt skuldi hent, ið hevir ávirkan á lív og umhvørvið hjá barninum.
2. Hjálp børnum tínum at mæta rættstundis í skúla og far við teimum um neyðugt.
3. Børnini skulu vera við í allari undirvísing, sama hvussu veðrið er, so minst til hóskandi klæði.
4. Ver við til fundir og tiltøk á skúlanum.
5. Lær grannalagið kring skúlan at kenna.

ÚTBÚGVINGARSKIPAN:

DAGSTOVNAANSING - FÓLKASKÚLI - MIÐNÁM

Millum framhaldsdeild og hægri útbúgving eru fleiri móguleikar í føroysku útbúgvingarskipanini. Fyri at sleppa inn á hægri lærustovn verða ávís upptøkukrøv sett.

TILBOÐ EFTIR SKÚLATÍÐ FRÍTÍÐARSKÚLI

Aldur: 7 til 9 (1. og 2. flokkur)

Ikki ókeypis/tað stendur øllum frítt at taka av tilboðnum.

DAGSTOVNAANSING

Kommunurnar skipa fyri dagstovnatilboð upp til skúlaaldur. Barnaansing kann fara fram sum dagrøkt í vanligum heimi og á dagstovni. Børn við serligum tørvi fáa sernámsfrøðiligan stuðul á dagstovni.

Foreldur kunnu skriva børn síni upp til ansing 6 mánaðir, áðrenn tey flyta til Føroya.

Sum foreldur hava tit rætt til at søkja um barnaansingaravsláttur. Henda avsláttarskipan kallast *fripláss* og verður latin sambært foreldrainntøku. Mong foreldur nýta henda rætt.

Um tit eru foreldur at barni í skúlaaldri, mugu tit seta tykkum í samband við kommunu tykkara ella avvarðandi skúlaumsiting fyri at skriva barnið inn. Innskrivingin fer vanliga fram í januar, og tíð og stað verða vanliga lýst í útvarpinum. Skúlaárið byrjar í august.

Flestu kommunur hava stovnstilboð til fyrsta og annan flokk eftir skúlatíð.

Býrt tú í Tórshavn, har fleiri skúlar eru, ber til at søkja um pláss á ávísum skúla, men tað er ikki vist, at pláss er tøkt, av tí

at ov mong børn búgva í umhvørvinum nær valda skúlanum. Tá ið tú skrivar børn tíni upp til stovnspláss ella skúla, eigur tú altíð at seta teg í samband við kommununa.

Børn eru nógv úti, **serliga tá ið tey ganga á dagstovni**, men eisini í skúla. Tey mugu sleppa at renna í garðinum, klintra o.s.fr. **og vera flatin hareftir.**

FÓLKASKÚLI Í FØROYUM

Øll børn skulu ganga 9 ár í skúla, vanliga frá 7 ára aldri til tey eru 15 ár.

Eru tit foreldur at barni í skúlaaldri, mugu tit seta tykkum í samband við kommununa ella skúlaumsitingina fyri at skriva barnið inn.

Skúlagongdin fevnir um 9 ár og eru tey kravd. 10. flokkur er valfríur.

Summir fólkaskúlar hava eisini eitt forskúlatilboð til 6 ára gomul børn.

Næmingur, sum av onkrari orsök ikki er førur fyri at taka ímóti vanligari undirvísing við fullari úrtøku, hevur rætt til serundirvísing.

Næmingur, sum ikki hevur føroyskt sum móðurmál, hevur rætt til ískoytisfrálæru í føroyskum. Lærari og skúlaumsiting á staðnum skipa fyri hesum.

SAMSTARV MILLUM LÆRARAR OG FORELDUR

Í fólkaskúlanum verður væntað av foreldrum, at tey samstarva við skúlan um barnið og fremjandi læring. Stórir dentur verður av tí sama lagdur á samrøðu og samskipti millum foreldur og skúla.

Vanliga hittast foreldur og lærarar, ið varða av einum flokki, eina ferð ella tvær ferðir um árið til felags foreldrafund. Harumframt býður flokkslærarin foreldrunum hjá hvørjum næmingi sær til foreldraviðtalu eina ferð ella tvær ferðir um árið. Á slíkum fundum er vanligt, at lærarin kunnar foreldrini um, hvussu barnið lærir, trívist og mennist í skúlanum, og foreldrini verða spurð um teirra áskoðan á barnið og tess trivnað og menning.

Skúlin væntar, at foreldur koma til slíkar viðtalur. Foreldur fáa boð frammanundan. Tørvar tær tulk, ert tú vælkomín at seta teg í samband við skúlan frammanundan.

MIDNÁM

Fleiri sløg av miðnámsútbúgvingum eru í Føroyum, sum byggja víðari á tann lærdóm, fólkaskúlin gevur.

Miðnámsútbúgvingar eru annaðhvørt vinnurættaðar ella gymnasialar útbúgvingar. Til ber at nema sær miðnám á fimm ymsum støðum í Føroyum.

Miðnám er vanliga ætlað ungum lesandi millum 16 og 19 ár, og verða eisini kallaðar ungdómsútbúgvingar, men fyrireiking til hægri lestur fyri vaksín er eisini partur av miðnámi.

Miðnámsprógv útskrivað í Føroyum hevur sama virði sum miðnámsprógv í donsku skúlaskipanini.

Gymnasialt miðnámsprógv á miðnámi, handilsskúla og tekniska skúla veitir atgongd til framhaldslestur og hægri útbúgving.

**Vilt tú hava meira at vita um útbúgving í Føroyum, kanst tú eisini fara inn á heimasíðuna hjá Føroya Ungdómsráð: www.les.fo
Altjóða skrivstovan á Fróðskaparsetri Føroya: www.setur.fo/ask - tlf. 292513**

MARITIMAR ÚTBÚGVINGAR

Føroysku sjóvinnuútbúgvingarnar byggja á altjóða krøv og eru IMO-góðkendar. Tveir skúlar eru, ið standa fyri sjóvinnuútbúgvingum. Ein kann har útbúgva seg til maskinist, maskinmeistara, skipara ella skipsførara.

Vinnuháskúlin www.vh.fo – tlf. 350250

Sjónám, www.sjonam.fo – tlf. 665888

HÆGRI ÚTBÚGVING

Fróðskaparsetur Føroya býður út hægri útbúgvingar. Fróðskaparsetrið hevur tvær megindeildir, og til ber at fáa prógv á bæði bachelor- og masterstigi í fleiri lærugreinum.

Á Føroya Handilsskúla í Tórshavn, sum er partur av Glasi, verða akademiskar vinnuútbúgvingar bjóðaðar til ung, vaksin og fyrítøkur.

Fróðskaparsetur Føroya www.setur.fo

Føroya Handilsskúli/Glasir í Marknagili www.fh.fo (partur av miðnámskúladeplinum, Glasir, www.glasir.fo)

ÚTBÚGVING TIL VAKSIN

Á kvøldskúla ber til at fáa undirvísing og taka fólkaskúlaprógv í kravdum lærugreinum so sum føroyskum, donskum, støddfrøði og enskum. Tá ið ein hevur staðið hesar próvtøkur, ber til at halda fram at útbúgva seg, t.d. á gymnasialum miðnámi.

Tað ber eisini til at taka prógv í summum lærugreinum á gymnasialum miðnámi gjøgnum kvøldskúlastípanina.

Hesi skeið eru ikki ókeypis.

LEKTIUHJÁLP

Lektiahjálpi kann vera tænaða, sum tîn konna hevir í boði á bókasavninum á staðnum.

Í Tórshavn stendur henda tænaða miðnámsnæmingum í boði umframt teimum eldru næmingunum í fólkaskúlanum.

Í Fuglafirði er lektiahjálpi at fáa á bókasavninum tveir dagar um vikuna. Henda hjálpi er ætlað teimum eldru næmingunum í fólkaskúlanum. Næmingar fáa hjálpi við serligum uppgávum og vanligum skúlatungum. Foreldur eru vælkomn at vera við. Hetta tilboð er til øll í kommununi og er eisini ætlað og nýtt sum eitt tilboð til næmingar við útlendskari bakgrund.

SKERDUR FØRLEIKI OG AVBJÓÐINGAR HJÁ UNGUM OG BØRNUM

Um barnið hevur skerðan førleiki, ella um tú stúrir fyri menning og trivnaði hjá barninum, ber til at venda sær til Sernám; hetta er somuleiðis galdandi fyri foreldur, ung og yrkisfólk í arbeiði á barnaøkinum. Sernám arbeiðir fyri, at børn og ung í aldrinum 0 til 18 ár eru tryggjað at sleppa at menna og betra sínar førleikar. Sernám hevur fakkunnleika innan talu- og hoyrn; fysio- og ergoterapi; námsfrøði og sálarfrøði.

Foreldur kunnu seta seg beinleiðis í samband við Sernám. Er talan um samband við Sernám í longri tíð, mást tú fylla út oyðiblað ella fáa ávísing frá kommunulækna.

Nærri kunning: www.sernam.fo, tlf. 360200

RÁÐGEVING

Gigni, veitir børnum, ungum og foreldrum hjálpi og ráðgeving í málum, sum snúgvá seg um heilsu og eisini trivnað hjá børnum.

Heilsufrøðingur umboðar Gigni á hvørjum skúla, og umframt at hava næmingar til árliga heilsukanning, undirvísir Gigni í evnum, sum snúgvá seg um heilsu og trivnað. Virkseimið hjá Gigni úti á skúlanum hevur til endamáls at fyrirbyggja óheppin árin á trivnaðin hjá børnum og ungum. Allir næmingar fáa tilboð um persónliga samrøðu við heilsufrøðing í minsta lagi eina ferð um árið.

Samband fæst við Gigni gjøgnum skúlan ella við at ringja ella senda teldupost beinleiðis til Gigni á høvuðsskrivstovuni í Havn. Ráðgevingin er ókeypis og kann fáast í lag á skrivstovuni hjá heilsufrøðingin á skúlanum ella heima við hús hjá familjuni.

Børn, ung og familjur teirra kunnu fáa rætt til víðkaða ráðgevingartænaðu, um serligur tørvur stingur seg upp. Dømi um slíkt kundi verið: børn og ung við lágum sjálvsvirði, skerðum førleika, atferðartrupulleikum, ella tá ið

foreldur verða sundurlisin ella skild, tá ið alkolholmisnýtsla er har heima, tá ið kreppa rakar umhvørvið hjá barninum við sjúku, deyða ella fíggjarligum trupulleikum, ið hava árin á barnið og hin unga.

Leggjast skal afturat, at um familjutrupleikar eru, ella um mamman er fyri harðskapi í heiminum og hugsar um at fara á Kvinnuhúsið, so kann hon altíð venda sær til Gigni og fáa ráðgeving og leiðbeining.

Meiri fæst at vita á heimasíðuni hjá Gigni: www.gigni.fo, ella tlf. 562300

BARNAVERNDARTÆNASTAN

Lógin um barnavernd staðfestir, at myndugleikarnir skulu altíð fyrst og fremst veita loysnir, sum tæna barninum best, tá ið barnsins heilsa og trivnaður eru í vanda.

Barnaverndartænastan í Føroyum er býtt í 8 øki við hvør sínari skrivstovu, sum øll virka undir Barnaverndarstovuni.

Høvuðsuppgávan hjá Barnaverndartænastuni í Føroyum er at stuðla foreldrunum, so tey fáa givið børnum sínum best møguliga uppaling.

Starvsfólk hjá Barnaverndartænastuni stuðla og hjálpa børnum og familjum á ymsan hátt. Flestu barnaverndarmál verða loyst í góðum samstarvi við foreldur ella verjar. Barnaverndartænastan í Føroyum hjálpir á leið 850 børnum um árið.

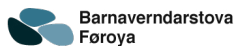
Ein og hvør hevur skyldu til sambært lóg at boða frá á skrivtovuni hjá Barnaverndartænastuni, um illgruni er um likamligan, sálarligan ella kynsligan harðskap móti barni.

Barnaverndartænastan hevur eisini til uppgávu at hjálpa børnum, sum hava tað

heldur trupult.

Barnaverndartænastan metir í hvørjum føri sær, um barninum tørvar hjálpa. At fáa hjálpa frá Barnaverndartænastuni er ikki ein givin rættur. Føroysk lóg staðfestir, at Barnaverndartænastan kann koma upp í leikin, um illgruni er um, at barnið ikki hevur tað gott við hús. Í einstøkum føri, til dømis um heilsa og trivnaður hjá barninum eru í vanda, kann Barnaverndartænastan seta barnið heiman; vanligar til eina fosturfamilju ella á stovn fyri børn og ung. Um foreldrini ikki taka undir við, at barnið verður sett heiman, hava tey rætt til rættarhjálp. Málið verður tá lagt fyri Høvuðsbarnaverndartænastuna at avgreiða.

Nærri kunning: Barnaverndartænastan, www.bvs.fo, tlf. 302480.

- NORÐOYGGJAR OG KLAKSVÍK**
Skrivstovutíð: 10.00-16.00 ☎ 410000
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 219181**
- EYSTURKOMMUNA OG FUGLAFJØRÐUR**
Skrivstovutíð: 9.00-15.00 ☎ 238055
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 238059**
- ØKID KRING SKÁLAFJØRÐIN**
Skrivstovutíð: 9.00-15.00 ☎ 417000
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 237090**
- NORÐSTREYMOY OG NORÐARI PARTUR AV EYSTUROYNNI**
Skrivstovutíð: 9.00-16.00 ☎ 667271
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 297200**
- TÓRSHAVN OG SUBURSTREYMOY**
Skrivstovutíð: 9.00-15.00 ☎ 302060
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 216012**
- VÁGOY**
Skrivstovutíð: 10.00-15.00 ☎ 344430
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 344430**
- SANDØY, SKÚVOY OG STÓRA DÍMUN**
Skrivstovutíð: 8.00-12.00 ☎ 361024/288024
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 281024**
- SUBUROY**
Skrivstovutíð: 10.00-16.00 ☎ 611090
☎ **BRÁÐLINJA - UTTAN FYRI ARBEIDSTÍÐ: 283033**

AÐRIR VIÐKOMANDI STOVNAR Á BARNÆKINUM

Annar viðkomandi myndugleiki ella stovnur, ið ansar eftir barnarættindum og vælfærið hjá børnum, er Barnanna Umboðsmaður og Barnabati. Barnanna Umboðsmaður er stovnur, sum børn og vaksin kunnu venda sær til, um tey halda eitt barn ikki vera væl viðfarið av almennum stovni ella øðrum myndugleika. Eitt dømi kann vera, at ein kann kæra ein skúla ella annan myndugleika, sum ikki hevur viljað hjálpt tær og barni tínum. Tú kanst ikki kæra til Umboðsmannin um rættarúrskurð ella um foreldur og vinir o.t. Um skrivstovan hjá Barnanna Umboðsmanni ikki fær hjálpt tær, kann hon í flestum førum vísa tær á rætt stað at fara.

Barnabati hevur eina hjálparlinju, ið eitur Tú-og-eg-Ráðgevingin. Henda tænasta er tøk umvegis telefon, sms-tænastu og privat kjattprát. Ert tú barn, kanst tú nýta hesa tænastu í sambandi við allar teir trupulleikur, tú hevur sum barn. Hjálpin er ókeypis, og tú kanst ringja ella skriva uttan at upplýsa navn. Beinleiðis linjan er opin tvey kvøld um vikuna.

Vil tú vita meira um ávikavist Barnanna Umboðsmann og Barnabata, kanst tú fara á heimasíðurnar www.bum.fo og www.barnabati.fo

SEMING Í SAMBANDI VIÐ HJÚNASKILNAÐ

Tá ið talan er um hjúnaskilnað ella at foreldur fara hvør til sítt, er Ríkisumboðið viðkomandi myndugleiki at seta seg í samband við. Semingartilgongd kann verða sett í verk við atliti at foreldraábyrgd, barnsins støðu í komandi tíðum, hvar barnið skal búgva, og samveru. Ríkisumboðið kann bjóða barnaserkøna ráðgeving og semingsroyndir, tá ið partarnir ikki eru samdir um foreldramyndugleika, samveru og líknandi.

Tá ið talan er um hjúnaskilnað ella trupulleikar í familjuni, ber eisini til at fáa ráðgeving frá Gigni.

KVINNUHÚSIÐ

Kvinnuhúsið í Havn hjálpir kvinnum, sum eru fyri harðskapi í egnum heimi. Kvinnuhúsið veitir eisini kvinnum/børnum í kreppustøðu fyribils innivist.

Kvinnuhúsið er staðið, tú vendir tær til, um tú ert offur fyri harðskapi, ella um tú veitst um onkra aðra í teirri støðu. Kvinnuhúsið leiðbeinir og ráðgevur teimum, sum eru offur fyri harðskapi, misnýtslu, hóttan o.s.fr.

Kvinnuhúsið í Havn er opið allar gerandisdagar frá klokkan 10.00 til 17.00. Øll, sum venda sær til Kvinnuhúsið, kunnu líta á, at tosað verður í trúnaði. Kvinnuhúsið hevur atgongd til tulkatænastu.

Nærri kunning fæst á www.kvinnuhusid.fo, bráðlinja: 317200